

KANTAVERKON JA ASIAKASLIITYNTÖJEN RELESUOJAUS

Sisällys

1	Johdanto.....	2
2	Kantaverkon relesuojauksen pääperiaatteet	2
2.1	400 kV sähköverkko	2
2.2	110 ja 220 kV sähköverkko	2
3	Asiakasliityntöjen relesuojausvaatimukset	3
3.1	Yhteensopivuus	3
3.2	400 kV sähköverkko	3
3.3	110 kV sähköverkko	4
3.3.1	Yleiset periaatteet	4
3.3.2	Suojauksen toiminta keskeytyksen aikana	4
3.3.3	Jännitereleistys	4
3.3.4	Alitaajuussuojaus	4
3.3.5	Suuret kaupunkiverkot	5
4	Asiakkaan 110 kV voimajohdon liityntä kantaverkon kytkinlaitokseen	5
4.1	Yleiset periaatteet	5
4.2	Differentiaalisuojauksen toteutus	6
4.2.1	Asiakas toteuttaa	7
4.2.2	Fingrid avustaa	7
4.2.3	Käyttö ja kunnossapito	7
4.3	Suojauksen viestiyhteyden toteutus	8
4.3.1	Asiakas toteuttaa	8
4.3.2	Fingrid avustaa	8
4.3.3	Käyttö ja kunnossapito	9
5	Asiakkaan 110 kV muuntajan liityntä kantaverkon kytkinlaitokseen	9
5.1	Signaalinsiirron toteutus.....	10
5.1.1	Asiakas toteuttaa	10
5.1.2	Fingrid avustaa	10
5.1.3	Käyttö ja kunnossapito	11
6	Asiakkaan 110 kV liityntä kantaverkon voimajohtoon.....	11
6.1	Yleiset vaatimukset	11
6.2	Sähkön tuotannon eroonkytkentä voimajohtoliitynnässä	12
6.2.1	Yleiset periaatteet	12
6.2.2	Tuotantoliitynnän tai yhdistetyn tuotanto- ja kulutusliitynnän eroonkytkentä	13
6.2.3	Tuotannon paikallinen eroonkytkentäreleistys.....	14
6.2.4	Tuotannon eroonkytkennän viestiyhteys	17
6.3	Eroonkytkennän viestiyhteyden toteutus	18
6.3.1	Fingrid toteuttaa	18
6.3.2	Asiakas toteuttaa	18
6.3.3	Käyttö ja kunnossapito	18
6.3.4	Tekniset vaatimukset	19

1 Johdanto

Fingridin relesuojauksen sovellusohjeessa esitetään Fingridin 110, 220 ja 400 kV sähköverkon relesuojauksen toiminnalliset pääperiaatteet sekä vaatimukset Fingridin asiakkaiden (jäljempänä asiakas) suojausjärjestelmien toiminnalle. Sovellusohjeella varmistetaan liitettävien sähköverkkojen relesuojauksen yhteensopivuus.

Yleisten liittymisehtojen mukaan kantaverkkoon liittynyt asiakas on velvollinen huolehtimaan sähköverkkoonsa liittyvien osapuolien kanssa siitä, että myös niiden sähköverkot ja niihin liittyvät sähkölaitteistot täyttävät Fingridin yleiset liittymisehdot ja muut liittymän toteuttamiseen liittyvät ohjeet ja vaatimukset.

2 Kantaverkon relesuojauksen pääperiaatteet

Kantaverkossa käytetyn N-1 mitoitussäännön mukaisesti mikään yksittäinen verkkovika ei saa johtaa laajenevaan häiriöön tai stabiiliuden menetykseen. Stabiiliuden menetyksen voi aiheuttaa pitkä vika-aika 400 kV sähköverkossa tai sähköverkon tehonvajaus.

2.1 400 kV sähköverkko

Stabiiliuden säilyttämiseksi kaikki 400 kV sähköverkon oikosulkuviat erotetaan relesuojauksen avulla viimeistään 0,1 s kuluttua vian alkamisesta. Nopean laukaisun aikaansaamiseksi 400 kV kytkinlaitokset varustetaan kiskosuojalla ja 400 kV voimajohdot sekä muuntajat kahdennetulla viiveettä toimivalla suojauksella. T-haara asemilla ei ole kiskosuojausta, mutta niiden kokoojakiskot kuuluvat viiveettömän johtosuojauksen piiriin. Kaikissa 400 kV katkaisijoissa on katkaisijavikasuoja. Vuonna 2023 tai sen jälkeen käyttöönotetuilla releillä katkaisijavikasuoja erottaa viat n. 0,2 s ajassa ja vanhemmilla releillä noin 0,25 s ajassa, jos katkaisija ei toimi.

2.2 110 ja 220 kV sähköverkko

Kantaverkon 110 kV ja 220 kV voimajohdot ovat rengaskäytössä. Kantaverkon 110 ja 220 kV johtosuojaus koostuu kahdennetusta pääsuojauksesta (kaksi distanssirelettä tai distanssi- ja johtodifferentiaalirele) tai pääsuojareleestä (distanssirele) ja varasuojareleestä (ylivirta- ja maasulkurele). Kaikissa uusissa toteutuksissa käytetään kahdennettua pääsuojaa.

Suojaus erottaa oikosulut ja tavanomaiset maasulut (vikaresistanssi $< 20 \Omega$) viimeistään 0,5 s ajassa. Nykyisin rengasjohtojen distanssireleiden johdon loppuun ulottuvan 2. vyöhykkeen laukaisujan asettelu on yleensä 0,24 s.

- Lyhyillä rengasjohdoilla (0...5 Ω) pääsuojauksen hidastamattoman laukaisun on katettava koko johto, jolloin tarvitaan suojauksen viestiyhteys tai johtodifferentiaalisuojaus. Johdon reaktanssi (X) 5 Ω vastaa avojohdolla n. 13-18 km johtopituutta johdintyypistä riippuen.
- Pitkillä rengasjohdoilla (yli 5 Ω) johdon loppuosan vioissa laukaisu saa tapahtua pääsuojan hidastetulla vyöhykkeellä. Lähellä vikaa olevan sähköaseman pääsuojaus toimii viiveettä ja vain kaukaisempi asema voi jäädä syöttämään vikavirtaa. Vian kokonaiskesto aika saa näissä vioissa olla enintään 0,5 s.

27.8.2024

KK31334

Varasuoja toimii voimajohdon oikosulkuvioissa pääosin 0,1...1,0 s hidastuksella riippuen sähköaseman vikavirtatasosta ja vikapaikasta. Varasuojauksen nopeimmat toiminta-ajat ovat yleensä suurien muuntoasemien voimajohtojen alkupäiden vioissa. Suojauksen toiminta on oltava nopea sähköasemien lähellä, koska jännitekuoppien vaikutusalue on siellä laaja. Pitkien voimajohtojen loppupäiden vioissa vika-aika voi olla muutamia sekunteja, jos laukaisu jää varasuojalle.

Suuriresistanssiset maasulut (n. 20...500 Ω) kytketään yleensä irti 1...3 s ajassa, mutta viimeistään 5 s kuluttua vian alkamisesta. Herkkä maasulkuvirtatoiminto sisältyy pääsuojaan ja/tai varasuojaan.

Jos kantaverkon 110 kV voimajohdolle liittyy tuotantoa yli 1 MW, voimajohdon pääteasemille toteutetaan tahdissaolonvalvonta epätahtikytkennän estämiseksi.

3 Asiakasliityntöjen relesuojausvaatimukset

3.1 Yhteensopivuus

Kantaverkon käyttövarmuuden kannalta asiakkailta odotetaan sellaisia vikojen irtikytkentäaikoja, että asiakkaan sähköverkon suojaus toimii koko kantaverkon suojauksen kannalta koordinoitusti ja yhteensopivasti. Jos asiakkaan sähköverkon suojausta ei voida toteuttaa tässä ohjeessa olevien periaatteiden mukaisesti, on asiasta sovittava Fingridin kanssa.

Kantaverkkoon liittyvän sähkölaitteiston ja siihen suoraan tai välillisesti liittyvien sähkölaitteistojen on toimittava ja pysyttävä toiminnassa Fingridin yleisissä liittymisehdoissa (YLE) vaadituilla jännite- ja taajuusalueilla. Asiakas vastaa siitä, ettei sallittuja suuremmatkaan hetkelliset jännite- tai taajuuspoikkeamat eikä jännitteen häviäminen aiheuta vahinkoa asiakkaan tai muiden osapuolien sähkölaitteistoille. Tämän asiakas voi toteuttaa esimerkiksi varustamalla sähkölaitteistonsa yli- ja alijännitesuojauksella sekä sähkölaitteiston niin vaatiessa myös taajuussuojauksella.

Jokainen osapuoli vastaa hallitsemiensa katkaisijakenttien suojalaitteiden toteutuksesta ja toimintakunnosta lukuun ottamatta suojauksen viestiyhteyslaitteita (SVY), signaaliirtolaitteita sekä 110 kV johtojen differentiaalireleitä, jotka ovat sähköasemaan liittyvän voimajohdon haltijan vastuulla. 400 kV johtojen pääsuojina toimivat johtodifferentiaalireleet ovat Fingridin omistuksessa ja kunnossapidossa myös Asiakkaan asemalla. Liittyjä vastaa suojauksen tarkoituksenmukaisuudesta ja asettelujen määrittämisestä. Fingrid avustaa tarvittaessa liittyjää asettelujen määrittelyssä.

Fingridin uusiessa nykyistä sähköasemaa, laskee Fingrid asiakkaiden johtolähtöjen uusittavien releiden asettelut ja hyväksyy asettelut asiakkaalla.

3.2 400 kV sähköverkko

Asiakkaan 400 kV sähköverkon suojauksen on toimittava viiveettä kaikissa vioissa niin, että vika on erotettu viimeistään 0,1 s kuluttua, lukuun ottamatta suuriresistanssisia maasulkuja. 400 kV voimajohtojen pääsuojan on oltava kahdennettu. Lisäksi 400 kV voimajohdolla on oltava suojaus suuriresistanssisia maasulkuja varten.

27.8.2024

KK31334

Asiakkaan omistamilla 400 kV voimajohdoilla käytetään Fingridin hyväksymiä suojaraita, konfiguraatioita ja viestiyhteyslaitteita YLE:n 2021 kappaleen 3.8 mukaisesti, johon linkki alla:

[yle2021-fingrid-oyj-yleiset-liittymisehdot.pdf](#)

3.3 110 kV sähköverkko

3.3.1 Yleiset periaatteet

Asiakkaan 110 kV sähköverkon suojauksessa on pyrittävä siihen, että vika on erotettu pääsuojauksella viimeistään 0,1 s kuluttua ja varasuojauksella viimeistään 0,5 s kuluttua lukuun ottamatta suuriresistanssisia maasulkuja. Suuriresistanssisissa maasuluissa suojauksen toiminta-aika on yleensä oltava 1 s tai lyhyempi ja sovitettava kantaverkon suojaukseen. Suojauksella varustetulla asiakkaan säteittäisjohdolla on kuitenkin syytä käyttää mahdollisimman lyhyttä toiminta-aikaa selektiivisyyden varmistamiseksi muihin johtoihin nähden ja jännitekuopan lyhentämiseksi.

Asiakkaan asemalle, joka on alle 5 Ω etäisyydellä Fingridin asemasta, suositellaan kiskosuoja kiskovikojen aiheuttamien jännitekuoppien lyhentämiseksi. Pienillä asemilla kiskosuojaus voidaan toteuttaa esim. muuntajadifferentiaalireleellä.

Asiakkaan silmukoituna käytettävässä 110 kV sähköverkossa on pyrittävä enintään 0,1 s vika-aikaan sekä kisko- että johtovioissa.

Asiakkaan sähköverkon suojaus on toteutettava kahdennettä. Käytännössä se voidaan toteuttaa kahdella pääsuojalla tai pääsuojalla ja varasuojalla. Varasuojana voi tarvittaessa toimia esimerkiksi asiakkaan viereisen aseman suojaus.

3.3.2 Suojauksen toiminta keskeytyksen aikana

Pääsuojauksen on toimittava normaalisti, vaikka yksi voimajohto olisi pois käytöstä. Varasuojauksen toiminta saa hidastua, mutta ei estyä kokonaan.

Tarvittaessa otetaan käyttöön 110 kV tähtipisteen varamaadoituspaikka maasulkuvirran kasvattamiseksi.

3.3.3 Jännitereleistys

Kompensointilaitteisto on varustettava jännitereleellä, jolla ohjataan laitteistoa sallitun jännitteen normaalin vaihtelualueen ylittyessä tai alittuessa. Myös jännitteettömästä sähköverkosta kondensaattori on kytkettävä irti.

Yli- ja alijännitesuojausta ei edellytetä 110 kV sähköverkon suojaamiseksi. Sen sijaan alajännitepuolen yli- ja alijännitesuojaus on esimerkiksi jakeluverkkoyhtiöillä tarpeen kuluttajalaitteita vaurioitua ehkäisemiseksi.

3.3.4 Alitaajuussuojaus

Sähköverkon hätätilaa ja käytönpalautusta koskevan verkkosäännön (KOMISSION ASETUS (EU) 2017/2196) mukaan mikäli sähköverkon taajuus laskee vakavan häiriön

seurauksena, eikä ylläpidettävä häiriöreservi riitä syntyneen tehovajauksen kattamiseen, automaattinen alitaajuussuojaus kytkee irti sähkönkulutusta sähköjärjestelmän suurhäiriön välttämiseksi. Kuormien irtikytkentä toteutetaan Fingridin laatiman varautumissuunnitelmaan kuuluvan dokumentin ”Alitaajuudesta tapahtuvan kulutuksen irtikytkennän toteutus Suomessa” ja mallikuvan ”ALITAAJUUSSUOJAUS, MALLIKUVA” mukaisesti. Molemmat ohjeet löytyvät Fingridin internet sivuilta: [Käytösäännöt - Fingrid](#)

3.3.5 Suuret kaupunkiverkot

Sähkön toimitusvarmuuden takaamiseksi suuret 110 kV kaupunkiverkot liittyvät kantaverkkoon tyypillisesti kahdella tai useammalla yhteydellä. Asiakkaan 110 kV verkon suojauksen on tällöin toimittava nopeasti vaikeastikin havaittavissa vioissa. Muuten pahimmassa tapauksessa vika voi johtaa kaikkien syöttöjohtojen laukeamiseen. Tällaisia vikoja ovat esimerkiksi:

- Vikaa vasten kytkentä, jolloin differentiaalireleen tai distanssireleen SOTF (Switch on the Fault) toiminnon on laukaistava viiveettä.
- Virtamuuntajan ja katkaisijan välissä oleva vika, jolloin lähetetään kiskosuojan laukaisusta viestiyhteyssignaali vasta-aseman distanssireleelle.

Suojauksen toiminta-aika on yhteensovittettava kantaverkon suojauksen kanssa.

4 Asiakkaan 110 kV voimajohdon liityntä kantaverkon kytkinlaitokseen

4.1 Yleiset periaatteet

Pääsuojan on laukaistava viiveettä normaalit johtoviat alle 5 Ω etäisyydellä kantaverkon sähköasemasta. Jos asiakkaan voimajohdolla on katkaisija tätä lähempänä ja sen suojaus halutaan selektiiviseksi kantaverkon katkaisijan kanssa, on katkaisijoiden välisen voimajohdon suojaamiseksi käytettävä differentiaalisuojausta tai viestiyhteydellä varustettuja distanssireleitä. Jos alle 5 Ω mittaisella johdolla ei ole viestiyhteyttä tai viestiyhteydellä toimivia releitä heti käytettävissä, voidaan niin sovittaessa, Fingridin releet väliaikaisesti asetella laukaisemaan viiveettömällä vyöhykkeellä seuraavan suojauksella varustettuun katkaisijaan saakka. Näin aseteltaessa on, pieni mahdollisuus epäselektiiviseen laukaisuun Asiakkaan katkaisijan jälkeisen johdon alkupään vioissa. Kauempana johdolla oleviin katkaisijoihin voi selektiivisyyden tehdä distanssireleillä suojaamalla 85 % voimajohdosta viiveettömällä laukaisulla ja jättämällä loppuosalle pidempi 0,24–0,4 s laukaisuaika.

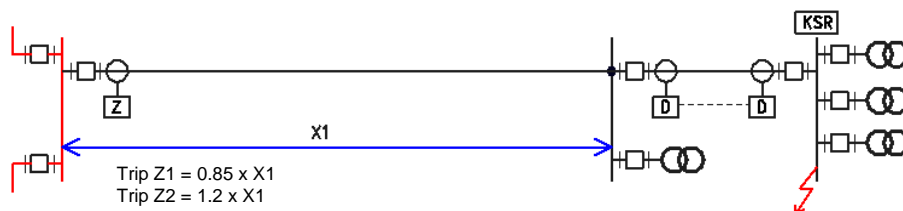
- Lyhyillä voimajohdoilla myös varasuojauksessa on pyrittävä mahdollisimman lyhyeen vika-aikaan ja asetella laukaisuaika selektiiviseksi kantaverkon suojauksen kanssa.
- Varasuojauksen on laukaistava myös syöttävän verkon poikkeustilanteessa vikavirtatason ollessa normaalia matalampi. Erityisesti on huomioitava pitkien johtojen loppupäiden viat.

Kun kantaverkon sähköasemaan liittyy asiakkaan sähköasema ja tähän asemaan on liittynään toinen asema lyhyellä voimajohdolla, suositellaan asiakkaan oman verkon selektiivisyyden varmistamiseksi kiskosuojaa kantaverkon asemalta katsottuna jälkimmäiselle asemalle. Kiskosuojalla varmistetaan, että suojaus ei tarpeettomasti

27.8.2024

KK31334

laukaise kantaverkon sähköasemalla ja sähköt eivät katkea ensimmäisen sähköaseman asiakkailta, kun jälkimmäisellä asemalla on kiskovika. Alla esimerkkikuva.

Herkän maasulkusuojan (60 A) hidastus säteisjohdolla on yleensä oltava 1,0 s tai vähemmän.

- Jos säteittäiseltä voimajohtolta tulee paljon kapasitiivista varausvirtaa, on virta- ja aika-asettelut tarkistettava.
- Kun säteittäisen voimajohtoon peräkkäin oleville katkaisijoille halutaan selektiivinen herkkä maasulkusuojaus, voidaan käyttää esim. asetteluja 1,0 s, 0,7 s ja 0,4 s. Tarvittaessa asetteluissa on mahdollista käyttää 0,15 s porrastusta, jos releiden palautumisaika niiden havahtuessa, on riittävän lyhyt. Jos tarvitaan yli 1,0 s hidastus, on asettelu sovittava yhteen kantaverkon porrastuksen kanssa.

Säteittäisen voimajohtoon distanssirele ei saa laukaista maasulussa, jos vika on muualla sähköverkossa. Säteisjohtoon syöttämä kapasitiivinen virta muualla olevassa viassa näkyy distanssi- ja suunnatuille maasulkureleille maasulkuna säteisjohdolla. Kapasitiivisen virran määrään vaikuttaa liittymässä olevien voimajohtojen yhteen laskettu pituus. Lisäksi kaapeleiden syöttämä kapasitiivinen virta on huomattavasti suurempi kuin avojohtojen. Asetteluissa kapasitiivinen varausvirta on otettava huomioon, jos se on suurempi kuin 50 A ($3I_0$). Yleensä distanssireleissä mimitoimintavirraksi asetellaan 120 A.

Jos voimalaitos liittyy suoraan tai Fingridin asiakkaan verkon kautta kantaverkon kytkinlaitokseen, Fingrid ei vaadi eroonkytkentää.

4.2 Differentiaalisuojauksen toteutus

Asiakas vastaa voimajohtonsa differentiaalireleiden ja releiden välisen viestiyhteyden toteuttamisesta ja kustannuksista.

Uusissa toteutuksissa ei kiskokatkaisijakentän virtoja Fingridin sähköasemilla käännetä ulkoisten kippireleiden avulla korvauskytkentätilanteissa. Jos differentiaalisuojauksen halutaan toimivan myös korvauskytkennän aikana, on käytettävä releitä, joissa kiskokatkaisijakentän virran mittausta voidaan vapauttaa ja lukita releen inputtiin tuotavan korvattavan johtokentän ja kiskokatkaisijakentän 4. erottimen asentotietojen avulla. Jos tähän soveltuvia releitä ei käytetä, saattavat johtoa suojaavat kiskokatkaisijakentän distanssireleet aiheuttaa epäselektiivisiä laukaisuja.

Asiakas voi toteuttaa johtodifferentiaalisuojauksen itse tai Fingridin avustamana seuraavilla tavoilla:

4.2.1 Asiakas toteuttaa

- a. Differentiaalireleiden hankinta, konfigurointi, asettelut ja käyttöönotto sekä viestiyhteyden koestus ovat asiakkaan vastuulla. Käyttöönottokoestukset tehdään yhteistyössä Fingridin kanssa, koska johdon molemmissa päissä tarvitaan koestaja.
- b. Asiakas vastaa viestiyhteyden toteutuksesta releeltä releelle.
- c. Reletyyppi valittavissa asiakkaan tarpeiden mukaan.
- d. Asiakas vastaa releiden tehdaskoestuksista (FAT).
- e. Asiakas toimittaa valmiiksi konfiguroidun releen Fingridin urakoitsijalle, joka asentaa sen Fingridin sähköasemalle.
- f. Fingrid vastaa kustannuksellaan Fingridin sähköasemalla laitteiden mekaanisesta asennuksesta, kaapeloinnista, johdotuksesta, suunnittelusta ja dokumentoinnista.

4.2.2 Fingrid avustaa

- a. Kun Fingrid rakentaa uutta sähköasemaa tai uusii olemassa olevaa sähköasemaa, Fingrid kilpailuttaa asiakkaan pyynnöstä johtodifferentiaali-suojauksen osana sähköasemahanketta. Kilpailutus sisältää differentiaalireleet, konfiguroinnin ja asettelut. Hyväksyessään tarjouksen asiakas sopii palvelutoimittajan kanssa suoraan laskutuksesta.
- b. Käyttöönottokoestukset tehdään yhteistyössä asiakkaan kanssa, koska johdon molemmissa päissä tarvitaan koestaja.
- c. Asiakas vastaa viestiyhteyden toteutuksesta releeltä releelle.
- d. Reletyyppi on oltava Fingridin hyväksytyjen releiden listalla.
- e. Relekaapeille suoritetaan Fingridin normaalikäytännön mukaiset tehdaskoestukset (FAT). FAT:ssa differentiaalireleet voidaan kytkeä toisiinsa kuidulla, jolloin konfiguroinnin ja asetteluiden oikeellisuus voidaan varmistaa jo tehtaalla.
- f. Fingrid toimittaa valmiiksi konfiguroidun releen asiakkaan urakoitsijalle, joka asentaa sen asiakkaan sähköasemalle.
- g. Asiakkaan sähköasemalla laitteiden mekaaninen asennus, kaapelointi ja johdotus sekä suunnittelu ja dokumentointi ovat asiakkaan vastuulla.
- h. Fingrid vastaa kustannuksellaan Fingridin sähköasemalla laitteiden mekaanisesta asennuksesta, kaapeloinnista, johdotuksesta, suunnittelusta ja dokumentoinnista.

Huom! Fingrid voi myös pyytää tarjouksen asiakkaan asemalla tehtävistä töistä Fingridin sähköaseman tarjouskyselyssä Fingridin aseman urakoitsijalta. Yllä kohdat b, f ja g.

4.2.3 Käyttö ja kunnossapito

Asiakas saa pitää korvauksetta tämän ohjeen mukaisia laitteita Fingridin sähköasemalla.

Asiakas vastaa voimajohtonsa molempien päiden releiden ja viestiyhteyden kunnossapidosta ja valvonnasta. Kausikoestuksista sekä muista koestuksista on sovittava ja toteutettava yhteistyössä Fingridin kanssa. Fingridin sähköasemalla toimivien

27.8.2024

KK31334

laitteiden koestuksesta ja kunnossapidosta huolehtivien henkilöiden tulee olla Fingridin hyväksymältä ja turvallisuusselvitetyltä urakoitsijalta. Asiakas on velvollinen pyydettäessä toimittamaan releiden koestuspöytäkirjat Fingridille.

Fingrid ei vastaa asiakkaan releiden ja viestiyhteyksien valvonnasta. Fingrid ei ole velvoitettu liittämään asiakkaan releen tai viestiyhteyksien valvontaa/hälytyksiä omaan käytönvalvontaansa.

4.3 Suojauksen viestiyhteyden toteutus

Asiakas vastaa voimajohtonsa distanssirelesuojauksen viestiyhteyksilaitteiden välisen viestiyhteyden toteuttamisesta ja kustannuksista.

Asiakas voi toteuttaa suojauksenviestiyhteyden itse tai Fingridin avustamana seuraavilla tavoilla:

4.3.1 Asiakas toteuttaa

- a. SVY-laitteiden hankinta, konfigurointi, asettelut ja käyttöönotto sekä viestiyhteyden koestus ovat asiakkaan vastuulla. Käyttöönotto-koestukset tehdään yhteistyössä Fingridin kanssa, koska johdon molemmissa päissä tarvitaan koestaja.
- b. Asiakas vastaa viestiyhteyden toteutuksesta laitteelta toiselle.
- c. Laitetyyppi valittavissa asiakkaan tarpeiden mukaan.
- d. Asiakas vastaa laitteiden tehdaskoestuksista (FAT).
- e. Asiakas toimittaa valmiiksi konfiguroidun laitteen Fingridin urakoitsijalle, joka asentaa sen Fingridin sähköasemalle.
- f. Fingrid vastaa kustannuksellaan Fingridin sähköasemalla laitteiden mekaanisesta asennuksesta, kaapeloinnista, johdotuksesta, suunnittelusta ja dokumentoinnista.

4.3.2 Fingrid avustaa

- a. Kun Fingrid rakentaa uutta sähköasemaa tai uusii olemassa olevaa sähköasemaa, Fingrid kilpailuttaa asiakkaan pyynnöstä SVY-laitteet osana sähköasemahanketta. Kilpailutus sisältää SVY-laitteet, konfiguroinnin ja asettelut. Hyväksyessään tarjouksen asiakas sopii palvelutoimittajan kanssa suoraan laskutuksesta.
- b. Käyttöönotto-koestukset tehdään yhteistyössä asiakkaan kanssa, koska johdon molemmissa päissä tarvitaan koestaja.
- c. Asiakas vastaa viestiyhteyden toteutuksesta laitteelta toiselle.
- d. Laitetyyppi on oltava Fingridin hyväksytyjen laitteiden listalla.
- e. SVY-laitteille tehdään Fingridin tarkastuslistojen mukaiset asettelut ja toimenpiteet.
- f. Fingrid toimittaa valmiiksi konfiguroidun laitteen asiakkaan urakoitsijalle, joka asentaa sen asiakkaan sähköasemalle.
- g. Asiakkaan sähköasemalla laitteiden mekaaninen asennus, kaapelointi ja johdotus sekä suunnittelu ja dokumentointi ovat asiakkaan vastuulla.

27.8.2024

KK31334

- h. Fingrid vastaa kustannuksellaan Fingridin sähköasemalla laitteiden mekaanisesta asennuksesta, kaapeloinnista, johdotuksesta, suunnittelusta ja dokumentoinnista.

Huom! Fingrid voi myös pyytää tarjouksen asiakkaan asemalla tehtävistä töistä Fingridin sähköaseman tarjouskyselyssä Fingridin aseman urakoitsijalta. Yllä kohdat b, f ja g.

4.3.3 Käyttö ja kunnossapito

Asiakas saa pitää korvauksetta tämän ohjeen mukaisia laitteita Fingridin sähköasemalla.

Asiakas vastaa voimajohtonsa molempien päiden laitteiden ja viestiyhteyden kunnossapidosta ja valvonnasta. Kausikoestuksista sekä muista koestuksista on sovittava ja toteutettava yhteistyössä Fingridin kanssa. Fingridin sähköasemalla toimivien laitteiden koestuksesta ja kunnossapidosta huolehtivien henkilöiden tulee olla Fingridin hyväksymältä ja turvallisuusselvitetyltä urakoitsijalta. Asiakas on velvollinen pyydettäessä toimittamaan laitteiden koestuspöytäkirjat Fingridille.

Fingrid ei vastaa asiakkaan laitteiden ja viestiyhteyksien valvonnasta. Fingrid ei ole velvoitettu liittämään asiakkaan laitteiden tai viestiyhteyksien valvontaa/hälytyksiä omaan käytönvalvontaansa.

5 Asiakkaan 110 kV muuntajan liityntä kantaverkon kytkinlaitokseen

Asiakkaan sähköaseman sijaitessa Fingridin sähköaseman läheisyydessä, voivat asiakkaan enintään 63 MVA muuntajaa suojaava katkaisija ja virtamuuntajat olla Fingridin sähköasemalla. Tällöin Fingrid omistaa ensilaitteet ja vastaa päämuuntajakentän ohjauksista. Reaaliaikaisessa tiedonvaihdossa noudatetaan voimassa olevaa sovellusohjetta.

Asiakkaan on tällöin varustettava muuntajansa differentiaalisuojauksella. Differentiaalisuojauksen on suojattava asiakkaan muuntaja sekä muuntajan ja kantaverkon 110 kV kentän välinen voimajohto- tai kaapeliosuus. Differentiaalisuojaus toteutetaan johtodifferentiaalisuojarelein. Fingridin sähköasemalta tarvittavat virrat kaapeloidaan Fingridin sähköasemalla sijaitsevalle johtodifferentiaalireleelle ja siirretään valokuidulla asiakkaan aseman johtodifferentiaalireleelle. Asemien väliset muut signaalit (laukaisut, hälytykset, lukitukset ja tilatiedot) siirretään käyttäen signaalinsiirtolaitteita sekä johtodifferentiaalirelettä ja laitteiden välisiä valokuituyhteyksiä. Asiakas vastaa tarvittavien toisiopiirien toteutuksesta ja kustannuksista Asiakkaan omalla asemalla sekä Asiakkaan ja Fingridin asemien välillä. Fingrid vastaa toisiopiirien toteutuksesta ja kustannuksista omalla asemallaan. Differentiaalireleet ja signaalinsiirtolaitteet jäävät asiakkaan omistukseen molemmilla asemilla.

Fingridin sähköasemalla on ylivirta-/maasulkurele, joka toimii asiakkaan muuntajan sekä Fingridin ja asiakkaan välisen 110 kV voimajohdon tai kaapelin varasuojana. Suojareleen omistaa Fingrid.

Uusissa toteutuksissa ei kiskokatkaisijakentän virtoja Fingridin sähköasemilla käännetä ulkoisten kippireleiden avulla korvauskytkentätilanteissa. Jos differentiaalisuojauksen halutaan toimivan myös korvauskytkennän aikana, on käytettävä releitä, joissa kiskokatkaisijakentän virran mittausta voidaan vapauttaa ja lukita releen inputtiin tuotavan

27.8.2024

KK31334

korvattavan kentän ja kiskokatkaisijakentän 4. erottimen asentotietojen avulla. Jos tähän soveltuvia releitä ei käytetä, muuntajan sähköisinä suojareleinä toimivat tällöin kiskokatkaisijakentän distanssireleet. Muuntajan ei sähköisten suojien (esim. kaasurele) laukaisut käännetään kiskokatkaisijalle korvauskytkentätilanteessa.

Asiakkaan päämuuntajan jännitteensäätäjä sijoitetaan asiakkaan sähköasemalle. Jännitteensäätäjän omistaa asiakas.

Muuntaja, jonka kautta tuotantoa liittyy verkkoon, on varustettava 110 kV maasulkujännitesuojauksella (Sähköturvallisuuslaki 1135/2016 sekä standardi SFS 6001 kohta 4.2.4). Maasulkujännite mitataan joko 110 kV kiskojännitemuuntajilta tai muuntajan 110 kV tähtipisteestä. Maasulkujänniterele erottaa tuotannon 110 kV voimajohdon maasuluissa. Tuotannon erotus voidaan toteuttaa laukaisemalla muuntajan 110 kV tai alajännitepuolen katkaisija tai keskijännitejohdot, joilla on tuotantoa. Laukaiseva maasulkusuojaus on aina rakennettava, jos liittynässä olevan yksittäisen voimalaitoksen (esim. tuulipuisto) tuotantoteho on yli 1 MW. Jos muuntajan takana on tuotantotehoa alle 50 % kulutuksen minimitehosta eikä yksittäisen voimalaitoksen tuotantoteho ole yli 1 MW, ei maasulkujänniterelettä vaadita. Jos maasulkurele jätetään 50 % säännön perusteella pois, on liittäjän vastuulla valvoa kulutuksen ja tuotannon suhdetta.

5.1 Signaalinsiirron toteutus

5.1.1 Asiakas toteuttaa

- a. Signaalinsiirtolaitteiden hankinta, konfigurointi, asettelut ja käyttöönotto sekä viestiyhteyden koestus ovat asiakkaan vastuulla.
- b. Asiakas vastaa viestiyhteyden toteutuksesta laitteelta toiselle.
- c. Laitetyyppi valittavissa asiakkaan tarpeiden mukaan.
- d. Asiakas toimittaa valmiiksi konfiguroidun laitteen Fingridin urakoitsijalle, joka asentaa sen Fingridin sähköasemalle.
- e. Fingrid vastaa kustannuksellaan Fingridin sähköasemalla laitteiden mekaanisesta asennuksesta, kaapeloinnista, johdotuksesta, suunnittelusta ja dokumentoinnista.

5.1.2 Fingrid avustaa

- a. Kun Fingrid rakentaa uutta sähköasemaa tai uusii olemassa olevaa sähköasemaa, Fingrid kilpailuttaa asiakkaan pyynnöstä signaalinsiirtolaitteet osana sähköasemahanketta. Kilpailutus sisältää laitteet, konfiguroinnin ja asettelut. Hyväksyessään tarjouksen asiakas sopii palvelutoimittajan kanssa suoraan laskutuksesta.
- b. Käyttöönottokoestukset tehdään yhteistyössä asiakkaan kanssa.
- c. Asiakas vastaa viestiyhteyden toteutuksesta laitteelta toiselle.
- d. Laitetyyppi on oltava Fingridin hyväksytyjen laitteiden listalla.
- e. Fingrid toimittaa valmiiksi konfiguroidun laitteen asiakkaan urakoitsijalle, joka asentaa sen asiakkaan sähköasemalle.

27.8.2024

KK31334

- f. Asiakkaan sähköasemalla laitteiden mekaaninen asennus, kaapelointi ja johdotus sekä suunnittelu ja dokumentointi ovat asiakkaan vastuulla.
- g. Fingrid vastaa kustannuksellaan Fingridin sähköasemalla laitteiden mekaanisesta asennuksesta, kaapeloinnista, johdotuksesta, suunnittelusta ja dokumentoinnista.

Huom! Fingrid voi myös pyytää tarjouksen asiakkaan asemalla tehtävistä töistä Fingridin sähköaseman tarjouskyselyssä Fingridin aseman urakoitsijalta. Yllä kohdat b, c, f ja g.

5.1.3 Käyttö ja kunnossapito

Asiakas saa pitää korvauksetta tämän ohjeen mukaisia laitteita Fingridin sähköasemalla.

Asiakas vastaa molempien päiden laitteiden ja viestiyhteyden kunnossapidosta ja valvonnasta. Kausikoestuksista sekä muista koestuksista on sovittava ja toteutettava yhteistyössä Fingridin kanssa. Fingridin sähköasemalla toimivien laitteiden koestuksesta ja kunnossapidosta huolehtivien henkilöiden tulee olla Fingridin hyväksymältä ja turvallisuusselvitetyltä urakoitsijalta. Asiakas on velvollinen pyydettäessä toimittamaan laitteiden koestuspöytäkirjat Fingridille.

Fingrid ei vastaa asiakkaan laitteiden ja viestiyhteyksien valvonnasta. Fingrid ei ole velvoitettu liittämään asiakkaan laitteiden tai viestiyhteyksien valvontaa/hälytyksiä omaan käytönvalvontaansa.

6 Asiakkaan 110 kV liityntä kantaverkon voimajohtoon

6.1 Yleiset vaatimukset

Asiakkaan 110 kV sähköverkon vioissa pääsuojauksen toiminta-ajan on oltava viiveetön siten, että tyypillisten oiko- ja maasulkuvikojen kesto aika saa olla enintään 0,1 sekuntia.

- Asiakkaan muuntaja suositellaan suojattavan differentiaalireleellä.
- Kantaverkon voimajohdon suojauksen viiveetön laukaisuvyöhyke ulottuu aina myös asiakkaan haarajohdolle. Asiakkaan suojaus haarajohdolla on oltava viiveetön, koska muuten asiakkaan katkaisija voisi jäädä kiinni haarajohdon pysyvässä viassa ja kantaverkon voimajohdon jälleenkytkentä tapahtuisi haarajohdossa olevaa vikaa vasten. Tämän seurauksena kaikki kantaverkon voimajohdon asiakkaat jäisivät ilman sähköä ja vikapaikan etsintä viivästyisi.

Suojauksen selektiivisyyden vuoksi haarajohdon suojauksessa ei saa käyttää pikajälleenkytkentää. Sen sijaan voidaan käyttää yhtä esimerkiksi 5...15 sekunnin jälleenkytkentää, joka on lyhyempi kuin Fingridin voimajohdon aikajälleenkytkentä. Lisäksi herkän maasulkureleen laukaisun on estettävä jälleenkytkentä.

Varasuojauksen toiminta-aika on sovittava yhteen kantaverkon suojauksen kanssa. Varasuojan sijasta suositellaan käytettäväksi kahta viiveettömästi laukaisevaa relettä.

Herkän maasulkusuojan (60 A) hidastus on oltava 1,0 s tai vähemmän.

Asiakkaan päämuuntajan katkaisijan ollessa huollossa muuntajasuojauksen laukaisut on hoidettava sähköaseman muilla katkaisijoilla.

Kantaverkon voimajohdolle liitettävän muuntajan oikosulkureaktanssin täytyy olla 48 Ω tai suurempi, jolloin asiakkaan sähköaseman alajännitepuolen kisko-oikosuluissa ja keskijänniteverkon johtojen alkupäiden oikosuluissa sallitaan laukaisuajaksi enintään 1,0 s. Jos olemassa olevan päämuuntajan oikosulkureaktanssi on pienempi kuin 48 Ω , niin laukaisu aika saa olla enintään 0,2 s.

Muuntaja, jonka kautta tuotantoa liittyy verkkoon, on varustettava 110 kV maasulkujännitesuojauksella. Maasulkujännite mitataan joko 110 kV kiskojännitemuuntajilta tai muuntajan 110 kV tähtipisteestä. Maasulkujänniterele erottaa tuotannon 110 kV voimajohdon maasuluissa. Tuotannon erotus voidaan toteuttaa laukaisemalla muuntajan 110 kV tai alajännitepuolen katkaisija tai keskijännitejohdot, joilla on tuotantoa. Laukaiseva maasulkusuojaus on aina rakennettava, jos liittynnässä olevan yksittäisen voimalaitoksen (esim. tuulipuisto) tuotantoteho on yli 1 MW. Jos muuntajan takana on tuotantotehoa alle 50 % kulutuksen minimitehosta eikä yksittäisen voimalaitoksen tuotantoteho ole yli 1 MW, ei maasulkujänniterelettä vaadita. Jos maasulkurele jätetään 50 % säännön perusteella pois, on liittäjän vastuulla valvoa kulutuksen ja tuotannon suhdetta. Tuotannon laukaisu keskijänniteverkon vastakomponentin avulla kappaleessa 6.2.3.1.

6.2 Sähkön tuotannon eroonkytkentä voimajohtoliitynnässä

6.2.1 Yleiset periaatteet

Tässä yhteydessä tuotannolla tarkoitetaan kantaverkon voimajohtoliitynnässä yhteenlaskettua sähkön tuotannon kokonaistehoa, joka voi koostua yhdestä tai useammasta erillisestä voimalaitoksesta tai akustosta.

Kantaverkon voimajohdon pikajälleenkytkennän onnistuminen edellyttää, että siihen suoraan tai jonkun muun omistaman verkon kautta liitetty tuotanto ei ylläpidä voimajohdossa jännitettä silloin, kun voimajohtoa syöttävät katkaisijat ovat kantaverkon sähköasemilla sähköverkkoviassa avautuneet.

Jos Fingridin verkkoon liittyy varayhteyden kautta tuotantoa, jolle ei ole rakennettu eroonkytkentää, on liittymisen ehdoista sovittava tapauskohtaisesti Fingridin kanssa.

Voimalaitoksen oman suojauksen asettelussa on pyrittävä siihen, että laitos ei irtikytkedy verkosta muuta kuin omalla liityntäjohdolla olevan vian aikana. Voimalaitosgeneraattoreiden omien alijännite- ja taajuusreleiden asettelut eivät saa olla ristiriidassa voimalaitosten järjestelmätekniisten vaatimusten (VJV) kanssa. Seuraavia asetteluita suositellaan:

Alijännitereleet:

	jännite (p.u.)	aika (s)
U <	0,8	1,5
U <<	0,2	0,5

Taajuusreleet:

	taajuus (Hz)	aika (s)
f <	47,4	0,5
f >	51,6	0,5

Taajuuden muutosnopeuteen perustuvia releitä ei 110 kV, keskijänniteverkon eikä alajännitepuolen tuotannon erottamisessa sallita.

6.2.2 Tuotantoliitynnän tai yhdistetyn tuotanto- ja kulutusliitynnän eroonkytkentä

Tuotannon eroonkytkennässä noudatetaan seuraavia periaatteita sen mukaan, onko kyseessä pelkkä tuotantoliityntä tai yhdistetty tuotanto- ja kulutusliityntä. Tuotanto voidaan erottaa laukaisemalla liitynnän 110 kV katkaisija tai alajännitepuolen katkaisijoita.

6.2.2.1 Tuotantoliitynnän eroonkytkentä

Voimalaitoksen vianaikaisen eroonkytkennän tarkoituksena on parantaa voimajohtoon liittyneiden asiakkaiden sähkönlaatua ja sähköturvallisuutta, sekä varmistaa ettei voimajärjestelmän käyttö häiriinny tarpeettoman pitkäksi aikaa.

Kun kyseessä on tuotantoliityntä, on yli 1 MW tuotanto erotettava voimajohdosta suojaarelaukaisun jälkeen ennen pikajälleenkytkennän kiinniohjausta. Lähtökohtaisesti tuotannon eroonkytkentään käytetään paikallista eroonkytkentäreleistystä. Mikäli paikallinen eroonkytkentä ei sovellu, voidaan käyttää eroonkytkennän viestiyhteyttä (EVY).

Eroonkytkennän viestiyhteyden rakentaminen on perusteltua seuraavissa tapauksissa:

- Pitkittyneestä jälleenkytkennästä on haittaa sähkönsiirrolle.
- Pitkittynyt jälleenkytkentä aiheuttaa muille samalle voimajohdolle liittyneille asiakkaille haittaa, kuten laiterikot, tuotannon häiriöt, tms. haitta.
- Voimajohdon jälleenkytkentä ei onnistu luotettavasti käytettäessä paikallista eroonkytkentäreleistystä.

Eroonkytkennän viestiyhteyden rakentaminen ei ole teknis-taloudellisesti kannattavaa, mikäli edellä mainitut edellytykset eivät täyty. Tällöin eroonkytkennän viestiyhteyden rakentaminen pienentää vain verkkoyhtiön mittaamaa laskennallista keskeytyksen aiheuttamaan haittaa (KAH). Tyypillisesti asiakkaan kokema haitta ei muutu jälleenkytkentäajan muutoksen myötä, sillä jälleenkytkentä aiheuttaa joka tapauksessa katkon sähkötoimituksessa.

Fingrid päättää eroonkytkennän viestiyhteyden rakentamisesta tapauskohtaisesti voimalaitosten voimajohtoliitynnöissä:

6.2.2.2 Yhdistetyn tuotanto- ja kulutusliitynnän eroonkytkentä

Kun kyseessä on yhdistetty tuotanto- ja kulutusliityntä, on sille rakennettava eroonkytkentä, jos tuotantoteho voi lyhytaikaisestikin olla yli 50 % liittymän kulutuksen minimitehosta tai liitynnässä olevan yksittäisen voimalaitoksen (esim. tuulipuisto) tuotantoteho on yli 1 MW. Kun tuotantotehoa on alle 50 % liittymän kulutustehosta, oletetaan, että tuotanto ei pysty ylläpitämään jännitettä kantaverkon voimajohdossa.

Paikallisen eroonkytkentäreleistyksen (6.2.3) ja eroonkytkennän viestiyhteyden (6.2.4) välinen valinta tehdään samalla periaatteella kuin tuotantoliitynnässä. Eroonkytkennän voi toteuttaa seuraavilla tavoilla:

- a. Ensisijaisena vaihtoehtona eroonkytketään ne muuntajan alajännitepuolen johdot, joilla on tuotantoa. Tällöin jännitteet palautuvat ohimenevissä vioissa automaattisesti jälleenkytkennän avulla ensin 110 kV johdolle ja sitten muuntajan alajännitepuolen johdoille.
- b. Laukaistaan muuntajan 110 kV katkaisija. Tällöin jännitteen palauttaminen muuntajalle tehdään käsiohjauksella 110 kV voimajohdon jännitteen palautuksen jälkeen.
- c. Eroonkytketään vain osa tuotannosta yllä mainitun 50 % periaatteen mukaisesti, jolloin tuotanto ei riitä ylläpitämään jännitettä verkossa.

6.2.3 Tuotannon paikallinen eroonkytkentäreleistys

Voimajohtoliitynnälle vaaditaan paikallinen eroonkytkentäreleistys, joka sisältää:

- Ylä-, keski- tai generaattorijännitettä mittaavan ali- ja ylitaajuussuojan.
- 110 kV jännitettä mittaavan ylijännite-, alijännite- ja maasulkujännitesuojan.

Alle 5 MW voimalaitoksilta voidaan jättää pois ohjeen kappaleessa 6.2.3.2 mainittu reaaliaikatietoon perustuva eroonkytkentä. Jos yli 5 MW voimalaitoksen ja Fingridin välisessä tiedonvaihdossa käytetään IEC 60870-5-104 protokollaa, joka nykyisin mahdollistaa vain yhdensuuntaisen tiedonvaihdon (asiakas->Fingrid), päätetään reaaliaikatietoon perustuvasta eroonkytkennästä tapauskohtaisesti. Elcom tai ICCP tiedonvaihtoprotokollaa käytettäessä kaksisuuntainen tiedonvaihto onnistuu.

Voimalaitoksen luotettava eroonkytkentä varmistetaan seuraavin toimenpitein:

- Kantaverkon voimajohtoliitynnän vasta-asemien pikajälleenkytkennässä käytetään tahdissaolonvalvojaa, jonka tahdistusehtojen odotteluajan asettelu viivästetään 20 sekuntiin (nykyisin 10 s). Tällöin jälleenkytkentä tapahtuu välittömästi epätahdissa olevan voimalaitoksen irrottua johdolta ajassa 0,7–20 s.
- Voimalaitoksen paikallisen eroonkytkennän tulee perustua jännite- ja taajuusehtojen yhdistelmään. Suojaus toteutetaan voimalaitoksen sähköaseman releistyksellä.
- Reaaliaikatietoja hyödynnetään paikallisen eroonkytkennän varmistamiseksi. Suojaus toteutetaan voimalaitoksen sähköaseman releistyksellä.

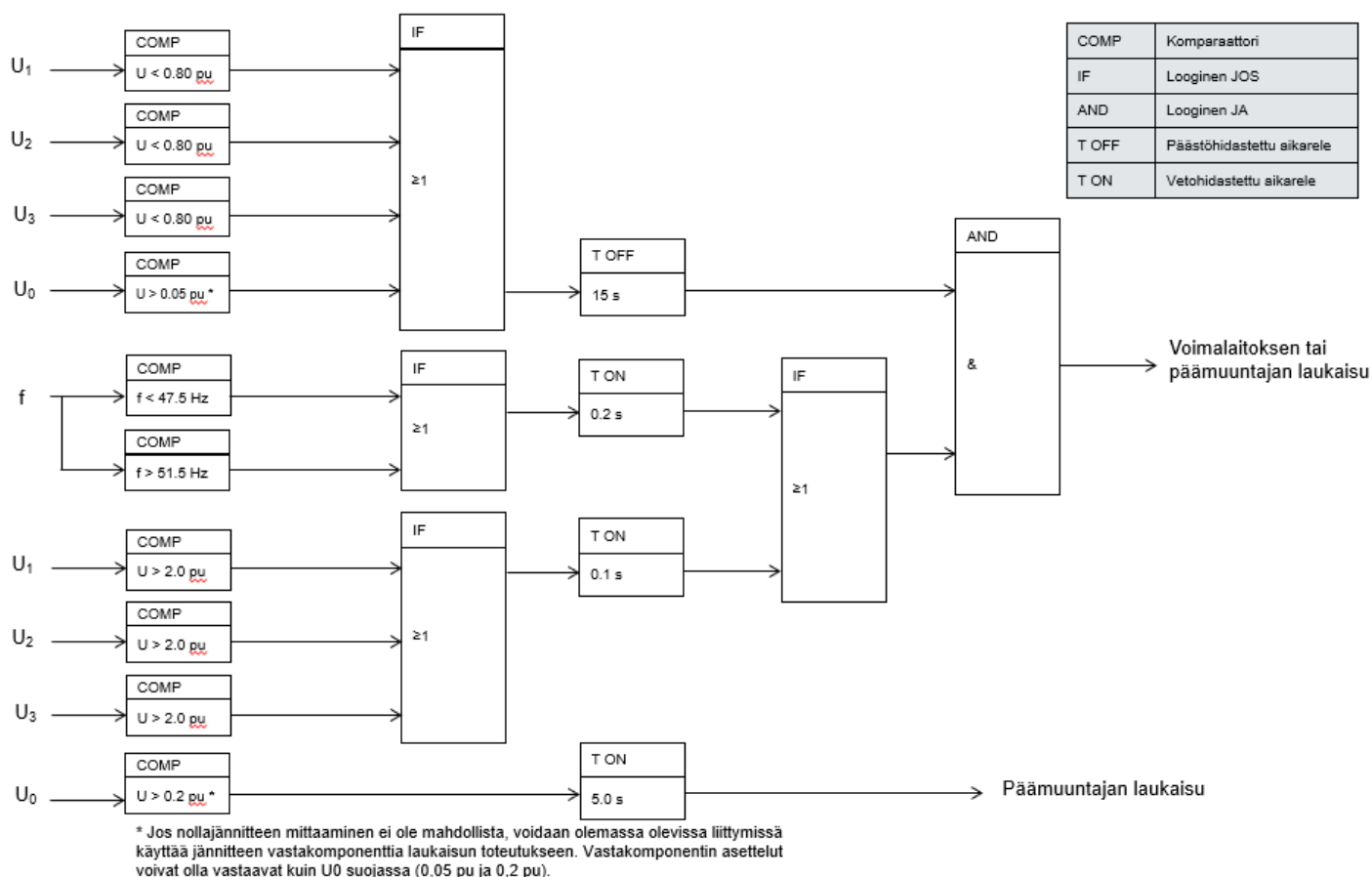
6.2.3.1 Voimalaitoksen paikallinen eroonkytkentä

Asiakas toteuttaa paikallisen eroonkytkennän voimalaitoksen sähköaseman releistyksellä. Mittaustiedot otetaan voimalaitoksen sähköaseman jännitemuuntajilta.

Voimalaitoksen paikallisen eroonkytkennän tulee perustua jännite- ja taajuusehtojen yhdistelmään. Paikallisessa eroonkytkennässä käytetään seuraavia ehtoja:

- Kun mikä tahansa vaihejännite (Uv) alittaa 0,80 pu tai nolajännite (U0) ylittää 0,05 pu (maadoitettu verkko) yli 30 ms ajan ja mikäli seuraavan 15 s aikana taajuus menee ulos ikkunasta 47,5–51,5 Hz tai jokin vaihejännitteistä ylittää 2,0 pu, laukaistaan voimalaitos verkosta. Taajuuden tulee ylittää tai alittaa raja-arvo 200 ms ajan tai jonkin vaihejännitteen ylittää raja-arvo 100 ms ajan.
- Lisäksi käytetään nolajännitteeseen ($U_0 > 0,20$ pu) perustuvaa hidastettua (5 s.) muuntajasuojausta.
- Mikäli olemassa olevilla asemilla 110 kV verkon nolajännitettä ei saada mitattuna, voi Asiakas harkintansa mukaan käyttää keskijänniteverkon vastakomponentin mittausta tuotannon laukaisuun. Ilman taajuusehtoja olevaa vastakomponenttiasettelua ei voi käyttää tuotannon laukaisuun, jos saman muuntajan takana olevan muun keskijänniteverkon maasulkuja ei laukaista tuotannon laukaisua nopeammin (alla olevan kuvan 5 s laukaisu). Uusille asemille 110 kV nolajännitemittaus tulee rakentaa.

Alla on esitetty logiikkakaavio paikallisesta eroonkytkennästä.

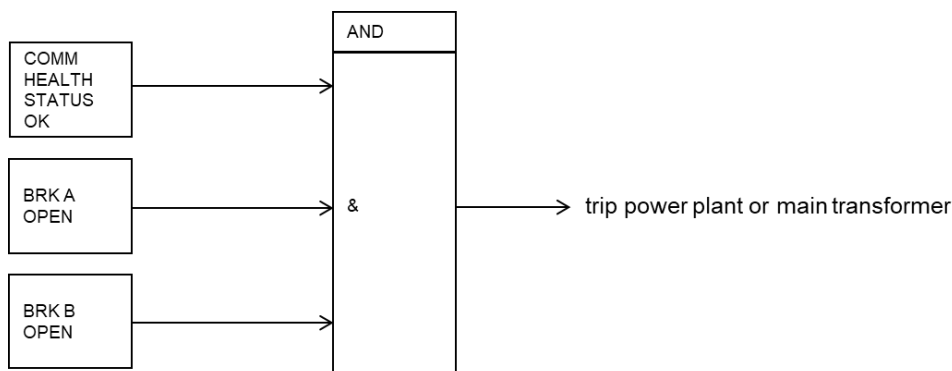
Kaavio 1. Paikallisen eroonkytkennän logiikkakaavio. Perusjännitteenä käytetään 63,5 kV:n vaihejännitettä. Vastakomponenttijännitteen asettelu perusjännitteenä käytetään keskijänniteverkon vaihejännitettä.

6.2.3.2 Reaaliaikatieton perustuva eroonkytkentä

Paikallisen eroonkytkennän varmistamiseksi voimalaitos irtikytetään, mikäli reaaliaikamittauksen perusteella oletetaan saarekkeen syntyneen. Fingrid välittää asiakkaalle tarvittavat tilatiedot ja asiakas toteuttaa eroonkytkentäreleistyksen voimalaitoksen sähköasemalla.

Voimalaitokselle tuodaan reaaliaikatieton voimajohtoliitynnän vasta-asemien suojaavien katkaisijoiden tilatieto. Jos molemmat katkaisijat ovat auki ja viestiyhteys on kunnossa, voimalaitos laukaistaan verkosta. Jos viestiyhteys ei toimi, voimalaitosta ei laukaista verkosta vaan luotetaan paikalliseen eroonkytkentään.

Alla on esitetty yksinkertaistettu logiikkakaavio reaaliaikatieton perustuvasta eroonkytkennästä. Mikäli Fingridin asemalla on korvauskytkentämahdollisuus, on se otettava huomioon reaaliaikatieton perustuvassa logiikassa.

Kaavio 2. Reaaliaikatietoon perustuva eroonkytkentä.

6.2.4 Tuotannon eroonkytkennän viestiyhteys

Mikäli paikallinen eroonkytkentäreleistys ei sovellu eroonkytkennän toteuttamiseen, voidaan tuotanto erottaa viestiyhteyden avulla, jolloin kantaverkon voimajohdon toisen pääteaseman johtosuojauksesta rakennetaan eroonkytkennän viestiyhteyden (EVY) avulla tuotannolle etälaukaisu. Etälaukaisusignaali ei laukaise tuotantokatkaisijaa suoraan vaan kulkee vastaanottoehdon kautta, joka varmistaa, että sähköverkossa on vika. Tuotantoa ei siten vahingossa irroteta virheellisesti lähetettävän EVY-signaalin perusteella esimerkiksi inhimillisen erehdyksen tai viestiverkon vian takia.

Vastaanottoehdon releistys koostuu:

- 3U< releestä, joka toimii, jos yksikin pääjännite laskee alle asettelun.
- 110 kV maasulkujännitettä mittaavasta U0 > -releestä.
- Pitopiiristä, joka päästää EVY-etälaukaisun läpi, vaikka jännitereleiden toimintaehdot palautuisivatkin nopeasti.

Kaavio EVY:n toteutuksesta ja asetteluista on liitteessä 2 (Fingridin ohje S22410L17).

Kantaverkon voimajohdon suojauksen toiminnan varmistamiseksi tuotannon syöttämä symmetrinen vikavirta voimajohtoliitynnässä saa 300 ms kuluttua vian alkamisesta olla korkeintaan 1,2-kertainen verrattuna laitoksen nimellisvirtaan. Nimellisvirta on voimalaitoksen mitoitustehosta laskettu nimellisvirta. Mikäli vikavirtaa ei kyetä rajoittamaan vaaditulle tasolle 300 ms kuluttua vian alkamisesta, tulee asiakkaan asentaa vikavirran syötön katkaisun varmistava suojaus, tällöin Fingrid ohjeistaa suojauksen vaatimukset tapauskohtaisesti.

Asiakas voi käyttää lyhytaikaisesti varayhteyksikäytössä olevaa liittymispistettä, silloin kun varsinainen liityntä on pois käytöstä huollon, korjauksen tms. syyn vuoksi.

Varayhteyksikäytöstä tulee aina sopia etukäteen Fingridin kanssa. Varayhteyksikäytössä suojauksen lähtökohtana on kantaverkon nopean suojauksen toiminnan varmentaminen. Kun tuotanto liitetään kantaverkon rengasjohdolle varayhteyden kautta, tulee suojauksen toiminta varmentaa tapauskohtaisesti Fingrid ohjeistamalla menettelyllä, joka on:

- Paikallinen jännite- ja taajuusehtoon perustuva suojaus (kuten luku 6.2.3) tai
- Eroonkytkennän viestiyhteys.

Lisäksi maasulkujänniterele on oltava kaikilla muuntajilla, joiden kautta tuotantoa voidaan syöttää kantaverkon voimajohdolle.

Jos varayhteyteen ei rakenneta eroonkytkennän viestiyhteyttä, rengasjohdon pikajälleenkytkentä (<1 s) saattaa epäonnistua, mutta muuntajan maasulkujännitereleen laukaistua tuotannon irti, tehdään viivästetty pikajälleenkytkentä (n. 5 s) tai aikajälleenkytkentä (n. 60 s).

6.3 Eroonkytkennän viestiyhteyden toteutus

Lähtökohtaisesti tehdään aina paikallinen eroonkytkentäreleistys, mutta päädyttäessä lisäämään eroonkytkennän viestiyhteys, niin Asiakas ja Fingrid sopivat liittynnän suunnitteluvaiheessa eroonkytkennän viestiyhteyden (EVY) toteuttamisen.

6.3.1 Fingrid toteuttaa

Mikäli asiakas on maksanut voimajohtoliitynnästäan liittymismaksun (30.6.2012 jälkeen) Fingrid vastaa kustannuksellaan EVY:n toteuttamisesta.

EVY-etälaukaisun vastaanotto rakennetaan tuotannolle vain yhteen paikkaan, jossa 110 kV jännitemittaustieto on saatavissa ja josta se on vietävissä eteenpäin. Asiakkaan on varattava riittävät tilat tarvittaville viestilaitteille sekä järjestää tarvittavat apusähkösyötöt.

Tarvittaessa EVY-etälaukaisu on asiakkaan toimesta jatkettava mahdollisten muiden loppukohteiden katkaisijoille. Rajapinta Fingridin toimitukselle on asiakkaan EVY-laitteen asennus asiakkaan valitsemaan kaappiin. Asiakkaan on rakennettava EVY-laukaisun johdotus EVY-laitteelta katkaisijalle/katkaisijoille.

6.3.2 Asiakas toteuttaa

Mikäli asiakas ei ole maksanut voimajohtoliitynnästäan liittymismaksua (30.6.2012 jälkeen), asiakas vastaa EVY:n toteutuksesta kustannuksellaan.

Liityttäessä jonkun muun omistamaan verkkoon, joka on liittynyt Fingridin voimajohtoon, EVY:n toteutuksesta vastaa verkonhaltija yhteistyössä tuotannon omistajan kanssa.

EVY-laite sijoitetaan Fingridin sähköasemalla omaan erilliseen laitekaappiin. Kaappiin merkitään omistajan nimi ja yhteystiedot. Kaappiin tuodaan Fingridin toimesta distanssien laukaisutiedot sekä tarvittavat apusähköt. Tähän kaappiin sijoitetaan myös korvauskytkennän kippireleet, jollei kentän relekaapissa niitä ole valmiina.

6.3.3 Käyttö ja kunnossapito

Osapuolet saavat pitää korvauksetta tämän ohjeen mukaisia laitteita toistensa omistamilla sähköasemilla.

Verkonhaltijan tai tuotannon omistajan toimittama EVY-yhteys jää verkonhaltijan/voimalaitoksen omistajan omistukseen ja kunnossapitoon molemmilla asemilla. Tässä tapauksessa verkonhaltijan/voimalaitoksen omistajan on vastattava EVY-valvonnasta hälytyksineen omalta sähköasemaltaan.

27.8.2024

KK31334

Fingridin toimittama EVY-yhteys jää Fingridin omistukseen ja kunnossapitoon signaalinsiirtolaitteelle asti asiakkaan asemalla. Tässä tapauksessa Fingrid vastaa myös EVY-valvonnasta hälytyksineen omalta sähköasemaltaan.

Koestuksista on sovittava ja toteutettava yhteistyössä Fingridin kanssa.

6.3.4 Tekniset vaatimukset

EVY-tietoliikenneyhteyden tekniset vaatimukset:

- a. Toteutustekniikalle ei aseteta rajoituksia. EVY-yhteyden voi toteuttaa esimerkiksi kuituyhteydellä, radiolinkillä, ip-pohjaisena tai matkapuhelinverkon avulla.
- b. EVY-etälaukaisun on katkaistava vikavirta 500 ms kuluessa, jolloin signaalinsiirtolaitteiden viive saa olla korkeintaan 400 ms. Näin ollen viive silmukkamittauksessa saa olla korkeintaan 800 ms.
- c. EVY-etälaukaisun luotettavuus signaalin läpimenoille on oltava vähintään 95 %.

EVY-laitteen tekniset vaatimukset:

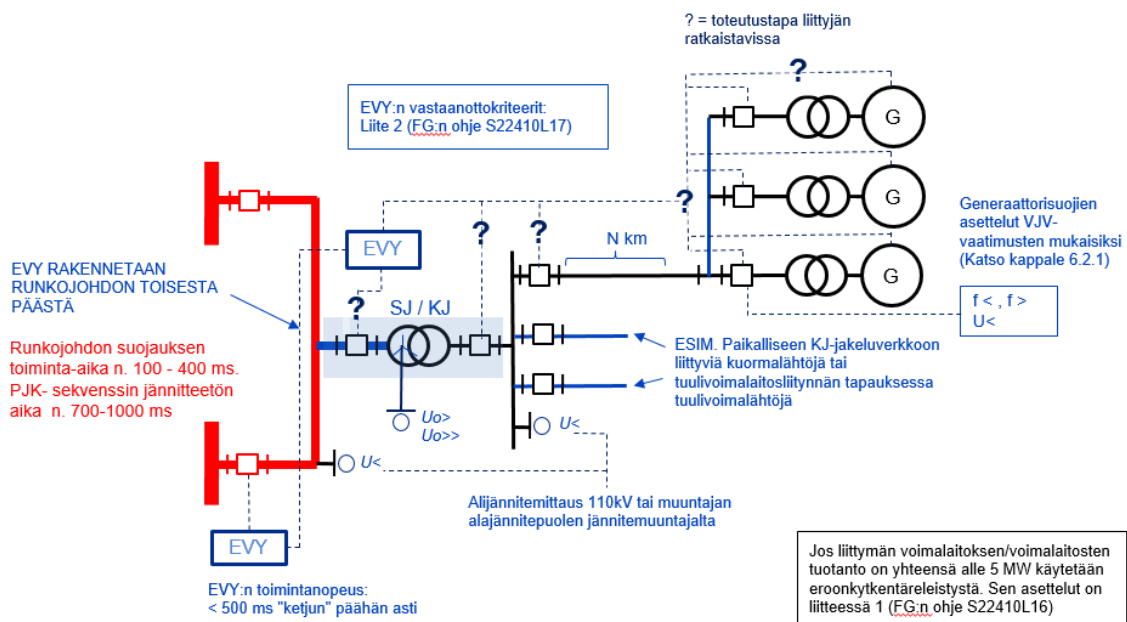
- a. EVY-laitteina voidaan käyttää signaalinsiirtolaitteita (esim. Siemens 7XV5673), FG:n tyyppihyväksymiä suojausviestiyhteyksilaitteita tai muita laitteita, joilla tiedonsiirtoyhteys voidaan tietoturvallisesti toteuttaa.
- b. EVY-laitteella on oltava EVY-valvontaa varten hälytyskosketin, joka antaa hälytyksen, kun viestiyhteys on poikki. Viestiyhteyden omistaja valvoo tätä yhteyttä.
- c. Saapuvan EVY-signaalin pituus on oltava aseteltavissa EVY-päätelaitteessa.
- d. EVY-laitteen sähkönsyöttö on järjestettävä varmennetusti akustosta tai invertterin kautta.
- e. EVY-laite varustetaan omalla sähkönsyötön suojakytkimellä, jota käytetään myös etälaukaisutietojen vaihtoon suojareleiden ja EVY-laitteen välillä. Suojakytkin sijoitetaan EVY-laitteen kanssa samaan kaappiin. Jos sähköasemalle toteutetaan useampia eroonkytkennän viestiyhteyksiä, varataan kaikille päätelaitteille oma suojakytkin.

EVY toteutuksen muut vaatimukset:

- a. Voimajohtoa suojaavan distanssireleen vyöhykkeiden Z1, Z2 tai SVY (suojausviestiyhteyksivyöhyke) laukaistessa kantaverkon voimajohdon pääteasemalla, lähetetään EVY-signaali tuotannolle.
- b. Johdon ollessa korvauskytkennässä lähetetään EVY-signaali kiskokatkaisijakentän distanssireleen laukaisusta.
- c. Jos voimajohdolta tai sen osalta puuttuu ukkosköydet, lähetetään EVY-signaali myös maasulkureleen laukaisusta.
- d. Fingridin sähköasemalla käytönvalvontaan lisätään signaali: AExx XXX EVY Normaali/Vika (esim. xx on kentän nro ja XXX voimalaitoksen nimi). Signaali pitää sisällään sekä viestiyhteyksivian että EVY laitevian. Mikäli Fingrid vastaa yhteydestä,

luokitellaan signaali hälytykseksi. Muussa tapauksessa signaali luokitellaan merkinannoksi.

- e. EVY-signaalin perillemenon valvontaa ja kulkuajan mittausta varten tehdään vastaanottavalla päätelaitteella takaisinkytkentä lähettävälle sähköasemalle. Tarvittaessa tämä signaali voidaan kytkeä häiriötallentimelle ja/tai kaukokäyttöön.
- f. EVY-päätelaite tarvitsee erillisen huoltokytkimen. Kytkin on suunniteltava ja toteutettava niin, että EVY:n toiminta voidaan tarvittaessa koestaa turvallisesti, kun kytkin on auki. Asennuksessa on käytettävä riviliittimiä, joilta EVY yhteyden mittaukset voidaan suorittaa. Kytkimen tilan valvomiseksi on sähköasemalle lisättävä hälytys kytkimen epänormaalista asennosta.
- g. Fingridin sähköasemalla jokaiselle EVY-kytkimille tehdään oma hälytys: EVY-KYTKIMEN TILA normaali/hälyttää.
- h. EVY-yhteyden laitteet ja yhteys on koestettava ennen tuotannon kytkemistä verkkoon, mukaan lukien kulkuajan mittaus.
- i. Alla esimerkkikuva EVY-yhteyden toteutuksesta.

Liite 1: EVY-kaavio (Fingridin ohje S22410L17)